

## PAPER DETAILS

TITLE: OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ VE HİZMET İÇİ EĞİTİM İHTİYAÇLARI

AUTHORS: Caner BAG,Sule ÇEVİKER AY

PAGES: 289-312

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/528835>

Gönderim Tarihi: 26.08.2015 Kabul Tarihi: 30.01.2017

## **OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN ÖĞRETMEN YETERLİKLERİ VE HİZMET İÇİ EĞİTİM İHTİYAÇLARI<sup>1</sup>**

Caner BAĞ\*

Şule ÇEVİKER AY\*\*

### **PRE-SCHOOL TEACHERS' TEACHER COMPETENCES AND IN-SERVICE TRAINING NEEDS**

#### **Öz**

Bu araştırmanın amacı okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine ilişkin öğretmen ve okul müdürlerinin görüşlerini ve buna bağlı olarak hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirlemektir. Ayrıca bu öğretmenlerin öğretmen yeterliklerini çeşitli değişkenlerin nasıl etkilediğine ilişkin okul müdürlerinin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Karma yöntem kullanılarak yapılan bu çalışmada, veriler 57 okul öncesi öğretmeninden ve 20 okul müdüründen toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, “MEB Okul Öncesi Öğretmenleri Özel Alan Yeterlikleri” bakımından öğretmenlerin kendilerini gelişim alanlarının tamamında yeterli gördükleri anlaşılmıştır.

Müdürlerin okul öncesi öğretmenlerin en yüksek düzeyde yeterli olduğunu düşündüğü alanlar değerlendirme alanı, okul ve toplumla işbirliği yapma alanı ve yaratıcılık ve estetik alanlarıdır.

Okul müdürleri, okul öncesi öğretmenlerin iletişim, drama, sınıf yönetimi ve çocuk gelişimi alanlarında hizmet içi eğitim almaları gerektiğini düşünmektedirler. Okul müdürleri değişkenlerden bazılarının öğretmen yeterliklerini olumlu yönde etkilediğini düşünmektedir.

**Anahtar Kelimeler:** Okul Öncesi Öğretmen Yeterlikleri, Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı, Öğretmen Yeterliğini Etkileyen Değişkenler, Okul Müdürü ve Öğretmen Görüşleri.

#### **Abstract**

This study aims to determine principals' and teachers' views about teacher competencies of preschool teachers and in parallel with this, to determine their needs of in-service training. In addition to this, it is aimed to determine school

---

<sup>1</sup>Bu makale ikinci yazar danışmanlığında yürütülen yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

\*Öğretmen., 100. Yıl Ortaokulu, Düzce, e-posta: canerbag@hotmail.com.

\*\*Sorumlu Yazar, Yrd. Doç. Dr., Düzce Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, e-posta: suleay@duzce.edu.tr.

principals' views about how some variables affect these teacher's teacher competences.

In this study, which was conducted by using mixed method, data was collected from 57 preschool teachers and 20 principals. At the end of the study, it was found out that in terms of "Ministry of National Education Special Fields Competencies of Preschool Teachers", teachers see themselves as sufficient in all development fields.

The fields, in which principals think preschool teachers are the most sufficient, are evaluation, cooperation with school and society and creativity and aesthetic.

Principals think that preschool teachers should get in-service training on communication, drama, child development and classroom management. Also, principals think that some of the variables affect teachers' competences positively.

**Keywords:** Pre-School Teacher Competencies, In-Service Training Needs, the Variables Affecting Teacher Competencies, Principals' and Teachers' Views.

## 1. Giriş

Okulöncesi eğitim, kişinin ilkokula başlayana kadarki tüm yaşantısını kapsayan eğitim süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu eğitim çocuklara zengin-uyarıcı çevre imkânlarını sunarken onların gelişim seviyeleri ve kişisel özelliklerini dikkate almaktadır (Oğuzkan ve Oral 1993: 2). Senemoğlu (1994: 21), okulöncesi eğitimin çocuklardaki çevreye karşı merak duygusu ile öğrenme ve düşünmeye karşı olan ilgilerini geliştirme konusundaki önemini vurgulamaktadır.

İnsanın tüm yaşantısının içinde en fazla gelişim kaydedilen erken çocukluk döneminin okula başlamadan desteklenmesinin önemi büyüktür. Annelerin çalışma durumuna bağlı olmaksızın, tüm çocukların okulöncesi eğitime katılması, sonraki eğitimlerinin ilk basamağı olarak gerekli görülmektedir (Yörükoğlu 1992:15).

Okul öncesi eğitim hizmetleri Türkiye'de; anaokulları, anasınıfları ve yuvalar, kreş ve gündüz bakımevleri olmak üzere üç ayrı yoldan yürütülmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı'nda okul öncesi eğitim çalışmaları, Temel Eğitim Genel Müdürlüğü ve Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü (Uygulama Ana Okulları) tarafından gerçekleştirilmektedir. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu ise okul öncesi eğitim çalışmalarını, yuvalar ile kreş ve gündüz bakım evleri aracılığıyla yürütmektedir.

Okulöncesi eğitimin niteliğini belirleyen pek çok etken bulunmaktadır. Bunların başında fiziksel koşullar, program, personel ve planlama olarak sıralanabilmektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında etkili bir programın

en önemli unsuru ise öğretmendir. Çocukların birbirleriyle ve yetişkinlerle iyi ilişkiler kurabilmesi ve güven verici bir atmosfer içinde tüm gelişimlerinin en üst düzeye ulaşabilmesinde öğretmenin büyük ölçüde rolü vardır. Bu bağlamda öğretmenin sahip olması gereken nitelikler öne çıkmaktadır (Kök vd. 2011:169-183). Çocukların ilk eğitiminde önemli sorumlulukları olan öğretmen niteliklerinin ise bir takım standartlara sahip olması gerekmektedir. Bu standartları belirleyen yöntemlerden birisi öğretmen yeterlilikleri olarak bilinmektedir (Seferoğlu 2004: 40). Saracho ve Spodek'te (2007), araştırmalarında okul öncesi eğitim kurumlarının kalitelerinin, okul öncesi öğretmenlerin sahip oldukları özel alan yeterlikleri ile doğru orantılı olduğunu belirtmişlerdir.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından Temel Eğitime Destek Programının Öğretmen Eğitimi Bileşeni kapsamında öğretmen yeterlilikleri belirlenmiştir. Bu kapsamda yapılan çalışmalar Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2000 yılında başlatılmış, 2001 yılında “Çağdaş Öğretmen Profili” MEB Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi tarafından yayınlanmış, 2004 yılında ise MEB Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü tarafından “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlilik Taslağı” oluşturulmuştur (İlhan 2005). Bu yeterlikler toplam 7 alanda, 19 yeterlilik ve 3 düzeyden oluşan performans göstergelerinden oluşmakta ve günümüzde okulöncesi öğretmen yeterlikleri olarak MEB tarafından geçerli kabul edilmektedir.

Bu çalışmanın iki temel amacı vardır. İlki, “MEB Okul Öncesi Öğretmenleri Özel Alan Yeterlikleri” açısından okul öncesi öğretmenlerinin yeterliklerini ve buna bağlı olarak hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını okul müdürlerinin ve öğretmenlerin görüşlerine göre belirlemektir. Diğer amaç ise, okulöncesi eğitimde görev alan öğretmenlerin öğretmen yeterliklerini mesleki kıdem, yaş, mezun olunan program, öğrenim durumu, görev yapılan okul türü, statü ve çocuk sahibi olma/olmama değişkenlerinin nasıl etkilediğine ilişkin okul müdürlerinin görüşlerini ortaya koymaktır.

Bu bağlamda aşağıdaki şu sorulara yanıt aranmaktadır: Okul öncesi öğretmenleri, MEB okul öncesi öğretmen yeterlikleri açısından kendilerini nasıl algılamaktadırlar? Okul öncesi öğretmenlerinin yeterlik algılarına bağlı olarak Hizmet içi eğitim (HİE) ihtiyaçları nelerdir? Okul öncesi eğitim verilen kurumların okul müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerinin düzeyi nasıldır? Okul öncesi eğitim verilen kurumların müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin HİE ihtiyaçları nelerdir? Okul öncesi eğitim verilen kurumların müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerine;

mesleki kıdem, yaş, mezun oldukları program, öğrenim durumu, görev yaptıkları okul türü, statü ve çocuk sahibi olma/olmama durumlarının etkisi nasıldır?

## **2.Yöntem**

### **2.1. Araştırmanın Modeli**

Araştırmada karma yöntem (nicel ve nitel araştırma birlikte) kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterlikleri açısından kendilerini nasıl algıladıkları ve buna bağlı olarak hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının neler olduğunu belirlemek amacıyla nicel araştırma yapılmış, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalara uygun bir modeldir (Karasar,1999).

Araştırmanın diğer alt problemleri için nitel araştırmadan faydalanılmıştır. Okul öncesi eğitim verilen kurumların müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterlikleri ile buna bağlı olarak eğitim ihtiyaçlarının neler olduğunu ve öğretmen yeterliklerini çeşitli değişkenlerin nasıl etkilediğini belirlemek amacıyla müdürlerle görüşme yapılmıştır. Bunun iki nedeni bulunmaktadır: Evrendeki okul müdürü sayısı azdır. Bu durum görüşme yapmayı kolaylaştırmaktadır. İkinci olarak da okul müdürlerin tümü okul öncesi öğretmenliği alanından değildir. Onların çok sayıdaki “MEB Okul Öncesi Öğretmenleri Özel Alan Yeterlikleri” açısından kendi öğretmenlerinin yeterliklerine ve hizmet içi eğitim ihtiyaçlarına ilişkin gözlem, deneyim, düşünce ve yorumlarını doğru anlamak için en uygun veri toplama yöntemi görüşmedir. Görüşme yoluyla, deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar, zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenmeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek 2000: 93). Özel bir alanda müdürlerin iç dünyasına girerek bakış açısını anlamak görüşme yoluyla kolaylaşmaktadır.

### **2.2. Evren-Örneklem**

Araştırmanın evrenini, Düzce ili merkez ilçesinde bulunan resmi/özel bağımsız anaokulları ve ilköğretim okulları ile kız meslek liselerinin anasınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenleri (186) ve bu okulların müdürleri (61) oluşturmaktadır.

Bu öğretmen ve müdürlerin özel ya da devlet, bağımsız ya da başka okul bünyesinde oluşları dikkate alınarak oranlı tabakalı örnekleme yöntemiyle evrenin % 30 una (57 öğretmen ile 20 okul müdürü) ulaşılmıştır. Tabakalı örnekleme, evrendeki alt grupların (anasınıfı, uygulama ana okulu,

bağımsız resmi ve özel ana okulu vb.) belirlenip bunların evrende var oldukları aynı oranlarıyla örnekleme temsil edilmelerini sağlayan bir örneklem seçme tekniğidir. Kısaca tabakalı örneklemenin amacı ilgili alt grupların temsil edilmelerini garanti altına almaktır (Gay 1987). Bu örnekleme tekniğiyle Düzce ili merkez ilçesinde MEB’e bağlı 3 bağımsız resmi anaokulu, 1 bağımsız özel anaokulu, 14 resmi ilköğretim okulu, 1 özel ilköğretim okulu ve 1 kız meslek lisesi olmak üzere toplam 20 okul örnekleme alınmıştır (Tablo 1).

**Tablo 1.** Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Çalışma Evreni ve Örneklem

| OKUL TÜRÜ                              | ÇALIŞMA EVRENİ          |                         | ÖRNEKLEM                |                         |
|----------------------------------------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|-------------------------|
|                                        | Kadrolu Öğretmen Sayısı | Ücretli Öğretmen Sayısı | Kadrolu Öğretmen Sayısı | Ücretli Öğretmen Sayısı |
| Resmi Ana Okulu                        | 30                      | 6                       | 9                       | 2                       |
| Özel Ana Okulu                         |                         | 5                       |                         | 2                       |
| Resmi İlköğretim Okulu                 | 116                     | 24                      | 35                      | 7                       |
| Özel İlköğretim Okulu                  |                         | 3                       |                         | 1                       |
| Kız Meslek Lisesi (Uygulama Ana Okulu) | 2                       |                         | 1                       |                         |
| <b>TOPLAM</b>                          | <b>148</b>              | <b>38</b>               | <b>45</b>               | <b>12</b>               |
| <b>GENEL TOPLAM</b>                    | <b>186</b>              |                         | <b>57</b>               |                         |

Araştırma için seçilen okullardaki tüm öğretmenlere (49 kadrolu, 13 ücretli toplam 62) anket formu doldurtulmuştur. Müdürlerle nitel araştırma modeline uygun olarak veri toplanacağından ve elde edilen verilerin evrene genellenmesi amaçlanmadığından öğretmen seçiminde yapıldığı şekilde örneklem almaya gerek yoktur (Yıldırım ve Şimşek, 2010). Ancak okul farklılıkları dikkate alındığında mevcut durumu en iyi yansıtacak örnekleme yaklaşımının maksimum çeşitlilik olacağı düşünülmüş ve öğretmenlerin seçiminde ayrı gruplar olarak kabul edilen okulların müdürleriyle (20 okul müdürü) görüşme yapılmıştır.

### 2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın amaçları doğrultusunda veri toplama araçları olarak “MEB Okul Öncesi Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri” anketi ile Okul Öncesi

Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri ve Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı Görüşme Formu kullanılmıştır.

MEB tarafından geliştirilen Okul Öncesi Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri listesi alınmış ve beşli Likert tipi ankete dönüştürülmüştür. Kapsam ve görünüş geçerliğini sağlamak amacıyla anket formu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği ile Gazi Üniversitesi Okul Öncesi Ana Bilim Dalı'ndan 3 okul öncesi eğitim öğretim üyesi ile Düzce Üniversitesi'nden 2 Eğitim Programları ve Öğretim alanında öğretim üyesinden alınan geri bildirimler ve öneriler sonucu son şeklini almıştır.

Anket formu iki bölümden oluşmakta olup, birinci bölümde öğretmenlere yönelik kişisel bilgiler bulunmaktadır. Bu bölümde öğretmenlerin; mesleki kıdemleri, yaşları, mezun oldukları program, öğrenim durumları, görev yaptıkları okul türleri, statüleri ile çocuk sahibi olup olmadıkları sorulmaktadır. İkinci bölümde ise MEB tarafından belirlenen okul öncesi öğretmenleri özel alan yeterlikleri ile ilgili olarak; gelişim alanları (4 soru), ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi (2 soru), değerlendirme (2 soru), iletişim (4 soru), yaratıcılık ve estetik (3 soru), okul ve toplumla işbirliği yapma (3 soru), mesleki gelişimi sağlama (1 soru) olmak üzere toplam 7 alanda 19 soru yer almaktadır. Ankete verilecek cevaplar beşli likert tipinde; “Tamamen Yeterliyim (TY), Oldukça Yeterliyim (OY), Kararsızım (KRS), Biraz Yetersizim (BY) ve Hiç Yeterli Değilim (HYD)” şeklinde ifade edilmiştir.

Okul müdürleri için hazırlanan görüşme formunda ise, okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri ve HİE ihtiyacını belirlemek üzere müdürlere sorulan açık uçlu sorular yer almıştır. Bu çalışmada en sık kullanılan nitel araştırma yöntemi olan görüşme yöntemi kullanılarak, derinlemesine bilgi elde edilmesi amaçlanmıştır. Sorular MEB okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri anketi ile paralel olarak hazırlanmış, anket çalışmasında olduğu gibi Abant İzzet Baysal, Sakarya ve Gazi Üniversitesi'nden okul öncesi eğitim, çocuk gelişimi ve eğitim programları ve öğretim alanından 4 uzmanın görüşlerine başvurulmuştur.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda, okul öncesi öğretmeni özel alan yeterlikleri ve HİE ihtiyaçlarına dair müdürlerin görüşlerine yönelik sorular bulunmaktadır. Sorular araştırmanın amaçları çerçevesinde ve “MEB Okul Öncesi Öğretmenleri Özel Alan Yeterlikleri” dikkate alınarak oluşturulmuştur. Sorularda müdürlerden okul öncesi öğretmen yeterliklerini gelişim alanları, ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi, değerlendirme, iletişim, yaratıcılık ve estetik, okul ve toplumla iş birliği yapma, mesleki gelişimi sağlama açısından nasıl değerlendirdikleri, okul öncesi öğretmenlerinin hangi konularda hizmet içi eğitimle desteklenmesi

gerektiğini düşündükleri ve kıdem, yaş, mezun oldukları program, öğrenim durumu, statü, görev yapmakta olduğu okul türü, çocuk sahibi olma/olmama durumunun öğretmen yeterliklerine etkisi olup olmadığı konusunda düşünceleri sorulmuş ve bunları açıklamaları istenmiştir.

#### **2.4. Verilerin Toplanması**

Okullarda anketlerin ve görüşme formlarının uygulanabilmesi için; Düzce Valiliği ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli onay yazısı alındıktan sonra uygulamaya geçilmiştir. Araştırmacı örnekleme yer alan okullara giderek müdürler ve okul öncesi öğretmenleri ile görüşmüştür. Yapılacak çalışma hakkında müdür ve öğretmenler bilgilendirilmiştir.

Araştırmada kullanılan anket soruları çoğaltılıp, resmi ve özel okullarda görev yapan 62 okul öncesi öğretmenine uygulanmıştır. Görüşmeler okul müdürlerinin odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşme boyunca kayıtlar görüşmeci tarafından alınan izin doğrultusunda ses kayıt cihazı ile kaydedilmiş ya da el ile yazılarak yapılmıştır.

#### **2.5. Verilerin Analizi**

Araştırmada kullanılan anketten elde edilen verilerin analizinde, betimsel istatistiklerden frekans ve yüzde kullanılmıştır.

Araştırmadaki görüşmelere ait ses kayıtları deşifre edilmiştir. Görüşmecilere ait deşifrelere birer numara verilmiştir: Müdür1 (M1), Müdür 2:M2 gibi. Verilerin çözümlemesinde betimsel analiz kullanılmıştır. Verilerin analizinde sırasıyla çerçeve oluşturma, tematik çerçeveye göre verilerin işlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanması (Yıldırım ve Şimşek, 2010) işlemleri gerçekleştirilmektedir. Betimsel analizde araştırma soruları temel çerçeveyi oluşturmuş, bulgular bu çerçeve içinde sınıflanmış ve yüzdelerle ifade edilmiştir. Müdürlerin görüşlerini yorumlarken zaman zaman müdür sıra numarası gösterilerek (Örn; M5) doğrudan aktarımlara başvurulmuştur.

### **3.Bulgular ve Yorumlar**

#### **3.1. Okul Öncesi Öğretmenlerinin MEB Okul Öncesi Öğretmen Yeterlikleri Açısından Kendilerini Nasıl Algıladıkları ve Buna Bağlı Olarak Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Bulgular**

Araştırmanın alt amaçlarında yer alan okul öncesi öğretmenlerinin, MEB okul öncesi öğretmen yeterlikleri açısından kendilerini nasıl algıladıkları ve buna bağlı olarak HİE ihtiyaçlarının neler olduğuna ilişkin bulgular

Tablo 2, Tablo 3, Tablo 4, Tablo 5, Tablo 6, Tablo 7 ve Tablo 8’de verilmiştir.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden gelişim alanları kategorisinde yer alan 4 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 2’de verilmiştir.

**Tablo 2.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Gelişim Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|---------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 1.Gelişim Alanları  | A1             | f | 27   | 32   | 3    |     |     | 62     |
|                     |                | % | 43,5 | 51,7 | 4,8  |     |     | 100    |
|                     | A2             | f | 27   | 33   | 2    |     |     | 62     |
|                     |                | % | 43,5 | 53,3 | 3,2  |     |     | 100    |
|                     | A3             | f | 25   | 32   | 1    | 1   |     | 62     |
|                     |                | % | 45,2 | 51,6 | 1,6  | 1,6 |     | 100    |
|                     | A4             | f | 34   | 25   | 1    | 2   |     | 62     |
|                     |                | % | 54,8 | 40,3 | 1,6  | 3,2 |     | 100    |

Tablo 2’ye göre “Gelişim alanlarını destekleyebilmek için eğitim sürecini planlayabilme” yeterliği açısından okul öncesi öğretmenlerinin, %51,7’si kendilerini oldukça yeterli ve %43,5’si tamamen yeterli; “Eğitim ortamını düzenleyebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından kendilerini %53,3’ü oldukça yeterli ve %43,5’i tamamen yeterli; “Materyal seçebilme, kullanabilme ve hazırlayabilme” ile ifade edilen yeterlik açısından kendilerini %51,6’sı oldukça yeterli ve %45,2’si tamamen yeterli; “Eğitim faaliyetlerini yürütebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından ise kendilerini %54,8’i tamamen yeterli ve %40,3’ü oldukça yeterli olarak görmektedirler. Buna göre gelişim alanlarına göre öğretmenlerin kendilerini tüm özelliklerde en iyi gördükleri özelliğin tabloda A2 olarak ifade edilen “Eğitim ortamını düzenleyebilme” (%96,8), en az iyi gördükleri özelliğin ise tabloda A4 olarak ifade edilen “Eğitim faaliyetlerini yürütebilme” (%95,1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden Ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi kategorisinde yer alan 2 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 3’te verilmiştir.

**Tablo 3.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı                                 | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|-----------------------------------------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 2.Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi | A1             | f | 24   | 32   | 4    | 2   |     | 62     |
|                                                     |                | % | 38,7 | 51,7 | 6,5  | 3,2 |     | 100    |
|                                                     | A2             | f | 21   | 33   | 5    | 3   |     | 62     |
|                                                     |                | % | 33,9 | 53,3 | 8,1  | 4,8 |     | 100    |

Tablo 3’e göre “Ailelerle iletişim kurabilme ve aile katılımı sağlayabilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin, %51,6’sı kendilerini oldukça yeterli ve %38,7’si tamamen yeterli; “Aile eğitimi etkinliklerini yürütebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından ise %53,2’si oldukça yeterli ve %33,9’u tamamen yeterli olarak görmektedirler. Buna göre iletişim kurabilme ve aile katılımını sağlayabilme ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin kendilerini tüm özelliklerde daha iyi gördükleri özelliğin Tablo 3’te A1 olarak ifade edilen “Ailelerle iletişim kurabilme ve aile katılımı sağlayabilme” (%90,3), daha az iyi gördükleri özelliğin ise A2 olarak ifade edilen “Aile eğitimi etkinliklerini yürütebilme” (%87,1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden değerlendirme kategorisinde yer alan 2 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdelere Tablo 4’te verilmektedir.

**Tablo 4.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Değerlendirme Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|---------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 3.Değerlendirme     | A1             | f | 22   | 32   | 7    | 1   |     | 62     |
|                     |                | % | 35,5 | 51,7 | 11,3 | 1,6 |     | 100    |
|                     | A2             | f | 28   | 29   | 4    | 1   |     | 62     |
|                     |                | % | 45,2 | 46,8 | 6,4  | 1,6 |     | 100    |

Tablo 4’e göre “Eğitim programını değerlendirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin, %51,6’sı kendilerini oldukça yeterli ve %35,5’i tamamen yeterli; “Çocukların gelişimini değerlendirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından ise öğretmenlerin %46,8’si oldukça yeterli ve %45,2’si tamamen yeterli olarak görmektedirler. Buna göre değerlendirme yeterlik alanında öğretmenlerin kendilerini tüm özelliklerde en tamamen ve oldukça yeterli gördükleri,

Tablo 4’te A2 olarak ifade edilen “Çocukların gelişimini değerlendirebilme” (%92) yeterliğinde kendilerini A1 ile ifade edilen “Eğitim programını değerlendirebilme” (%87,1) yeterliğinden daha iyi buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden iletişim alanları kategorisinde yer alan 4 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 5’te verilmiştir.

**Tablo 5.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden İletişim Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|---------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 4.İletişim          | A1             | f | 29   | 29   | 3    | 2   |     | 62     |
|                     |                | % | 46,8 | 46,8 | 3,2  | 3,2 |     | 100    |
|                     | A2             | f | 24   | 36   | 2    |     |     | 62     |
|                     |                | % | 38,7 | 58,1 | 3,2  |     |     | 100    |
|                     | A3             | f | 21   | 37   | 2    | 2   |     | 62     |
|                     |                | % | 33,9 | 59,7 | 3,2  | 3,2 |     | 100    |
|                     | A4             | f | 9    | 46   | 4    | 2   | 1   | 62     |
|                     |                | % | 14,5 | 74,2 | 6,5  | 3,2 | 1,6 | 100    |

Tablo 5’e göre “Etkin dinleme becerisi geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin %46,8’i kendilerini oldukça yeterli ve %46,8’si tamamen yeterli; “Empati kurma becerisini geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin %59,7’si kendilerini oldukça yeterli ve %33,9’u tamamen yeterli; “Kendini söz, beden ve sanat yoluyla ifade edebilme becerisini geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından %51,6’sı kendilerini oldukça yeterli ve %45,2’si tamamen yeterli; “Bilişim teknolojilerinin günlük yaşamda kullanımına ait farkındalık geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından ise öğretmenlerin %74,2’si kendilerini oldukça yeterli ve %14,5’i tamamen yeterli olarak görmektedirler. Buna göre iletişim alanlarına göre öğretmenlerin kendilerini tüm özelliklerde en iyi gördükleri özelliğin Tablo 5’te A2 olarak ifade edilen “Empati kurma becerisini geliştirebilme” (%96,8), en az iyi gördükleri özelliğin ise tabloda A4 olarak ifade edilen “Bilişim teknolojilerinin günlük yaşamda kullanımına ait farkındalık geliştirebilme” (%88,7) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden yaratıcılık ve estetik alanları kategorisinde yer alan 3 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 6’da verilmiştir.

**Tablo 6.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Yaratıcılık ve Estetik Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı      | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|--------------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 5.Yaratıcılık ve Estetik | A1             | f | 20   | 38   | 3    | 1   |     | 62     |
|                          |                | % | 32,3 | 61,3 | 4,8  | 1,6 |     | 100    |
|                          | A2             | f | 24   | 34   | 2    | 2   |     | 62     |
|                          |                | % | 38,7 | 54,8 | 3,2  | 3,2 |     | 100    |
|                          | A3             | f | 21   | 34   | 6    | 1   |     | 62     |
|                          |                | % | 33,9 | 54,8 | 9,6  | 1,6 |     | 100    |

Tablo 6’ya göre “Araştırma, keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme becerisini geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin %61,3’ü kendilerini, oldukça yeterli ve %32,3’ü tamamen yeterli; “Özgün ürünler oluşturma becerisi geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin %54,8’i kendilerini oldukça yeterli ve %38,7’si tamamen yeterli; “Estetik anlayışı ve seçicilik becerilerini geliştirebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin %54,8’si kendilerini oranında oldukça yeterli ve %33,9’i tamamen yeterli olarak görmektedirler. Buna göre yaratıcılık ve estetik alanlarına göre öğretmenlerin kendilerini tüm özellikler arasında en iyi gördükleri özelliğin Tablo 6’da A1 olarak ifade edilen “Araştırma, keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme becerisini geliştirebilme” (%93,6), en az iyi gördükleri özelliğin ise A3 olarak ifade edilen “Estetik anlayışı ve seçicilik becerilerini geliştirebilme” (%88,7) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden okul ve toplumla işbirliği yapma alanları kategorisinde yer alan 3 maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdeler Tablo 7’de verilmiştir.

**Tablo 7.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Okul ve Toplumla İşbirliği Yapma Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı                | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|------------------------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 6.Okul ve Toplumla İşbirliği Yapma | A1             | f | 39   | 22   | 1    |     |     | 62     |
|                                    |                | % | 62,9 | 35,5 | 1,6  |     |     | 100    |
|                                    | A2             | f | 23   | 33   | 3    | 3   |     | 62     |
|                                    |                | % | 37,1 | 53,3 | 4,8  | 4,8 |     | 100    |
|                                    | A3             | f | 17   | 32   | 10   | 2   |     | 62     |
|                                    |                | % | 27,4 | 51,7 | 16,1 | 3,2 |     | 100    |

Tablo 7’ye göre “Çocukların, ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve katılımlarını sağlayabilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin %62,9’unun kendilerini tamamen yeterli ve %35,5’inin oldukça yeterli; “Ulusal bayram ve törenlerin organizasyonunu yapabilme” ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin %53,3’ünün kendilerini oranında oldukça yeterli ve %37,1’inin tamamen yeterli; “Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilebilmesinde toplumla işbirliği yapabilme” ile ifade edilen yeterlik açısından öğretmenlerin %51,7’sinin kendilerini oldukça yeterli ve %27,4’ünün tamamen yeterli olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Buna göre okul ve toplumla işbirliği yapma alanlarına göre öğretmenlerin kendilerini tüm özellikler arasında en iyi gördükleri özelliğin tabloda A1 olarak ifade edilen “Çocukların, ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve katılımlarını sağlayabilme” (%98,4), en az iyi gördükleri özelliğin ise tabloda A3 olarak ifade edilen “Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilebilmesinde toplumla işbirliği yapabilme” (%79,1) olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerinden mesleki gelişimi sağlama alanları kategorisinde yer alan maddeye göre yeterlik durumları ile ilgili görüşlerine ilişkin frekans ve yüzdelere Tablo 8’de verilmiştir.

**Tablo 8.** Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerinden Mesleki Gelişimi Sağlama Alanlarına Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Özel Yeterlik Alanı        | Yeterlik Alanı |   | TY   | OY   | KRSZ | BY  | HYD | Toplam |
|----------------------------|----------------|---|------|------|------|-----|-----|--------|
| 7.Mesleki Gelişimi Sağlama | A1             | f | 18   | 31   | 12   | 1   |     | 62     |
|                            |                | % | 29,0 | 50,0 | 19,4 | 1,6 |     | 100    |

Tablo 8’e göre “Mesleki gelişimini belirleyebilme” ile ifade edilen yeterlik açısından okul öncesi öğretmenlerinin %50’si kendilerini oldukça yeterli ve %29’u tamamen yeterli olarak görmektedirler. Bu alanda öğretmenlerin kendilerini %79 oranında yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin kendilerini en iyi “Okul ve toplumla iş birliği” yeterlik alanlarının birinci alt alanı olan “Çocukların, ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve katılımlarını sağlayabilme” (%98,4) alanında, “İletişim” yeterlik alanlarının ikinci alt alanı olan “Empati kurma becerisini

geliştirebilme” (%96,8) alanında, “Gelişim alanları” yeterlik alanının ikinci alt olanı olan “Eğitim ortamını düzenleyebilme” alanı (%96,8) ile üçüncü alanı olan “Materyal seçebilme, kullanabilme ve hazırlayabilme” alanında (%96,8) gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır. Öğretmenlerin kendilerini en az yeterli gördükleri alanların ise “Mesleki gelişimi sağlama” yeterlik alanının alt olanı olan “Mesleki gelişimini belirleyebilme” alanı (%79), “Okul ve toplumla iş birliği yapma” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilebilmesinde toplumla işbirliği yapabilme” alanı (%79,1), “Ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Aile eğitimi etkinliklerini yürütebilme” (%87,1) alanı ile “Değerlendirme” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Eğitim programını değerlendirebilme” alanı (%87,1) olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Bu durumda okul öncesi öğretmenlerinin MEB özel alan yeterliklerine göre, mesleki gelişimlerini nasıl belirleyecekleri, okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla işbirliği, aile eğitimi ve eğitim programları alanlarında hizmet içi eğitimle desteklenmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

### **3.2. Müdürlerin Okul Öncesi Öğretmenlerinin Mesleki Yeterliklerine ve Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Değerlendirmeleriyle İlgili Bulgular**

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan, okul öncesi eğitim verilen kurumların müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin öğretmen yeterliklerinin düzeyine ilişkin tematik çerçeve altında sınıflanmış bulgular Tablo 9’da gösterilmektedir.

Müdürlere MEB okul öncesi eğitim öğretmen yeterlikleri listesinde yer alan özel yeterlik alanları listelenmiş ve müdürlere bu alanların her birinde öğretmenlerinin yeterliklerini hangi düzeyde değerlendirdikleri sorulmuştur. Buna göre okul öncesi öğretmenlerini, müdürlerinin büyük bir çoğunluğu (%90) değerlendirme alanı ile okul ve toplumla işbirliği yapma alanlarında, %85’i yaratıcılık ve estetik alanlarında yeterli görmektedirler.

Okulöncesi öğretmenlerini müdürlerin %75’i gelişim alanları ile ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi alanlarında, %70’i ise iletişim alanları ile mesleki gelişimi sağlama alanında yeterli olarak görmektedir (Tablo 9). Bu alanlar müdürlerin öğretmenlerin yeterliğini en az olumlu değerlendirdikleri alanlardır.

Buna göre MEB okul öncesi eğitim öğretmen yeterlikleri içinde müdürlerin %30’u iletişim alanlarında, %25’i gelişim alanları ile ailelerle

iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi alanlarında öğretmenlerinin HİE ihtiyacı olduğunu düşünmektedirler.

**Tablo 9.** Müdürlerin Okul Öncesi Öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Alan Yeterliklerine Göre Yeterlik Durumları ile İlgili Görüşleri

| Öğretmen Yeterlikleri                             | F        | %  |     |
|---------------------------------------------------|----------|----|-----|
| Gelişim Alanları                                  | Yeterli  | 15 | 75  |
|                                                   | Yetersiz | 5  | 25  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| Ailelerle İletişim, Aile Katılımı ve Aile Eğitimi | Yeterli  | 15 | 75  |
|                                                   | Yetersiz | 5  | 25  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| Değerlendirme                                     | Yeterli  | 18 | 90  |
|                                                   | Yetersiz | 2  | 10  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| İletişim                                          | Yeterli  | 14 | 70  |
|                                                   | Yetersiz | 6  | 30  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| Yaratıcılık ve Estetik                            | Yeterli  | 17 | 85  |
|                                                   | Yetersiz | 3  | 15  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| Okul ve Toplumla İş Birliği Yapma                 | Yeterli  | 18 | 90  |
|                                                   | Yetersiz | 2  | 10  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |
| Mesleki Gelişimi Sağlama                          | Yeterli  | 14 | 70  |
|                                                   | Yetersiz | 6  | 30  |
|                                                   | Toplam   | 20 | 100 |

Bu soruya verilen cevaplarla birlikte değerlendirilerek HİE ihtiyacını açıklamak üzere müdürlere “Okul öncesi eğitimi alanında görev yapan öğretmenlere yönelik bir HİE planlasaydınız bu eğitim hangi konularda olurdu?” sorusu yöneltilmiş, müdürlerin verdiği cevaplar Tablo 10’da gösterilmiştir.

**Tablo 10.** Müdürlere Göre Okul Öncesi Öğretmenlerinin HİE İhtiyaçları

| Hizmet İçi Eğitim İhtiyacı Duyulan Konular |   |    |
|--------------------------------------------|---|----|
| KONULAR                                    | f | %  |
| İletişim                                   | 7 | 35 |
| Drama                                      | 7 | 35 |
| Sınıf Yönetimi                             | 7 | 35 |
| Çocuk Gelişimi                             | 6 | 30 |
| Aile Eğitimi                               | 5 | 25 |
| Materyal Kullanma                          | 4 | 20 |
| Sosyal Etkinlikler                         | 4 | 20 |
| Okul Öncesi Eğitim Programları             | 4 | 20 |
| Yaratıcılık                                | 3 | 15 |
| Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar               | 2 | 10 |
| Etik                                       | 2 | 10 |
| Okuma Yazma Öncesi Hazırlık Çalışmaları    | 1 | 5  |
| Bilişim Teknolojileri Kullanımı            | 1 | 5  |

Tablo 10 incelendiğinde, müdürlerin okul öncesi öğretmenlerinin HİE almasını istedikleri konuların en çok iletişim (%35), drama (%35), sınıf yönetimi (%35) ve çocuk gelişimi (%30) olduğu görülmüştür. Bu durumu materyal kullanma (%20), sosyal etkinlikler (%20), okul öncesi eğitim programları (%20) ve aile eğitimi (%20) konuları izlemektedir. Müdürlerin okul öncesi öğretmenlerinin HİE almalarını en az düşündükleri konuların ise yaratıcılık (%10), etik (%10), okuma yazma öncesi hazırlık çalışmaları (%5) ile bilişim teknolojileri kullanımı (%5) olduğu görülmektedir. Bu durumda müdürlere göre okul öncesi öğretmenlerinin en çok, iletişim, drama, sınıf yönetimi ve çocuk gelişimi alanlarında HİE almaları gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

### 3.3. Müdürlerin Mesleki Kıdem, Yaş, Mezun Oldukları Program, Öğrenim Durumu, Görev Yaptıkları Okul Türü, Statü Ve Çocuk Sahibi Olma/Olmama Durumlarının Okul Öncesi Öğretmen Yeterliklerine Etkisine İlişkin Değerlendirmeleriyle İlgili Bulgular

Araştırmanın alt problemlerinde yer alan, okul öncesi eğitim verilen kurumların müdürlerine göre okul öncesi öğretmenlerinin mesleki kıdem, yaş, mezun oldukları program, öğrenim durumu, görev yaptıkları okul türü, statü ve çocuk sahibi olma/olmama durumlarının okul öncesi öğretmen yeterliklerine etkisine ilişkin müdürlerin görüşlerine ait tematik çerçeve altında sınıflanmış bulgular Tablo 11’de gösterilmiştir.

**Tablo 11.** Müdürlerin Okul Öncesi Öğretmen Yeterliklerini Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri

| Öğretmen Yeterliklerine Çeşitli Değişkenlerin Etkileri Konusunda Müdürlerin Görüşleri |                                                 |    |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------|----|-----|
|                                                                                       |                                                 | f  | %   |
| Kıdem                                                                                 | Kıdem Arttıkça Yeterlik Artar                   | 17 | 85  |
|                                                                                       | Mesleğe Yeni Başlayanlar Daha Yeterli           | 1  | 5   |
|                                                                                       | Kıdem Etkisi Olmaz                              | 2  | 10  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Yaş                                                                                   | Yaş Arttıkça Yeterlik Artar                     | 17 | 85  |
|                                                                                       | Yaş Arttıkça Yeterlik Azalır                    | 1  | 5   |
|                                                                                       | Yaşın Etkisi Olmaz                              | 2  | 10  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Mezun Oldukları Program                                                               | Ana Sınıfı Öğretmenliği Mezunları Daha Yeterli  | 1  | 5   |
|                                                                                       | Çocuk Gelişimi Mezunları Daha Yeterli           | 9  | 45  |
|                                                                                       | Okul Öncesi Öğretmenliği Mezunları Daha Yeterli | 8  | 40  |
|                                                                                       | Mezun Oldukları Bölümün Etkisi Yok              | 2  | 10  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Öğrenim Durumu                                                                        | Yüksek Lisans Mezunları Daha Yeterli            | 17 | 85  |
|                                                                                       | Lisans Mezunları Daha Yeterli                   | 2  | 10  |
|                                                                                       | Öğrenim Durumunun Yeterliğe Etkisi Yok          | 1  | 5   |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Statü                                                                                 | Kadrolu Öğretmen Daha Yeterli                   | 18 | 90  |
|                                                                                       | Statünün Yeterliğe Etkisi Yok                   | 2  | 10  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Görev Yapmakta Olduğu Okul Türü                                                       | Anaokulu Öğretmenleri Daha Yeterli              | 13 | 65  |
|                                                                                       | İlköğretim Okulu Öğrt Daha Yeterli              | 3  | 15  |
|                                                                                       | Özel Okul Öğrt. Daha Yeterli                    | 2  | 10  |
|                                                                                       | Okul Türünün Yeterliğe Etkisi Yok               | 2  | 10  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |
| Çocuk Sahibi Olma/Olmama                                                              | Çocuk Sahibi Olma Olumlu Etkiler                | 13 | 65  |
|                                                                                       | Çocuk Sahibi Olma Olumsuz Etkiler               | 4  | 20  |
|                                                                                       | Çocuk Sahibi Olmanın Yeterliğe Etkisi Yok       | 3  | 15  |
| Toplam                                                                                |                                                 | 20 | 100 |

Tablo 11'e göre görüşme yapılan müdürlerin %85'i kıdem arttıkça öğretmen yeterliklerinin arttığını "**M1**: Kıdemli öğretmenler daha yeterlidir.", "**M2**: Kıdem arttıkça öğretmenin tecrübesi de artar.", "**M16**: Yıllar geçtikçe öğretmenler işlerinde daha da iyi oluyor." gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. Yöneticilerin %5'i mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin daha yeterli olduğunu "**M12**: Mesleğe yeni başlayan öğretmenlerin alan bilgileri daha günceldir.", sözleriyle ifade etmektedirler. Yöneticilerin %10'u ise kıdem öğretmen yeterliklerine bir

etkisinin olmadığını “**M8**: Kıdemin öğretmen yeterliğine olumlu ya da olumsuz etkisi olduğunu düşünmüyorum”, “**M17**: Kıdem başarı da etkili değildir.” diyerek açıklamaktadır.

Yöneticilerin çoğunlukla kıdemin öğretmen yeterliklerine olumlu etkisi olduğu görüşünü paylaştıkları sonucuna ulaşılmaktadır.

Yaş faktörü açısından müdürlerin öğretmen yeterliklerine ilişkin görüşleri incelendiğinde müdürlerin %85’i yaş arttıkça öğretmen yeterliklerinin arttığını “**M1**: Yaş ilerledikçe öğretmenler daha yeterli oluyor.”, “**M18**: Yaşın öğretmen yeterliğinde büyük önemi olduğunu düşünüyorum.”, gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. %10’u yaşın öğretmen yeterliklerine bir etkisinin olmadığını belirtmekte, %5’i ise yaş arttıkça yeterliğin azaldığını “**M12**: Yaşı fazla olan öğretmenler kendilerini güncellemediğinden daha az yeterlidir.” sözleriyle ifade etmektedirler.

Bu durumda müdürlerin çoğunlukla, öğretmenlerin yaşı arttıkça meslekte daha yeterli olduklarını düşündükleri ancak bunun öğretmenin kendini yenileme davranışıyla birlikte gelişebildiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Mezun oldukları programın göre okul öncesi öğretmenin yeterliğine etkisine ilişkin olarak müdürlerin %45’i, çocuk gelişimi mezunlarının daha yeterli olduğunu “**M10**: Çocuk gelişimi mezunu öğretmenler daha yeterlidir.”, “**M16**: Çocuk gelişimi mezunu öğretmenler genellikle kız meslek liselerinin de çocuk gelişimi alanından mezun olduğu için hem daha fazla eğitim almış oluyor, hem de daha fazla staj yaptıkları için daha tecrübeli oluyorlar.” gibi ifadelerle açıklamaktadırlar. Bunu okul öncesi öğretmenliğin mezunlarının izlediğini (%40) “**M2**: Okul öncesi alanı mezunları daha yeterlidir.” sözleriyle belirtmektedirler. Anasınıfı öğretmenliği mezunlarını yeterli gören müdür oranı ise yalnızca %5 olarak görülmektedir. Bu durumu müdürler “**M20**: Ana sınıfı öğretmenliği mezunları daha yeterlidir. Çünkü üst öğretime öğrenci hazırlamada daha iyiler.” sözleriyle ifade etmektedirler. Yöneticilerin % 10’u ise mezun olunan programın öğretmen yeterliğine etkisi olmadığını düşünmektedirler. Yöneticiler bu durumu ise “**M1**: Mezun olunan alanın öğretmen yeterliğiyle ilgisi yoktur.”, “**M13**: Öğretmen kendilerini göreve başladıktan sonra geliştiriyor. Bu yüzden mezun oldukları program önemli değil.” sözleriyle belirtmektedirler. Yöneticiler okul öncesi öğretmenlerinden, çocuk gelişimi mezunu olanlar ile okul öncesi öğretmenliği mezunu olanları, diğer alanlardan mezun olanlara göre daha yeterli görmektedirler.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarının yeterliklerine etkisine ilişkin olarak müdürlerin %85’i yüksek lisans mezunlarının daha yeterli olduğunu

düşünmekte ve bunu “**M8**: Öğretmenlik bir kariyer mesleğidir, bu nedenle kesinlikle yüksek lisans mezunu öğretmenler daha yeterlidir.” şeklinde ifade etmektedirler. Ancak lisans mezunlarını daha yeterli bulanlar (%10) “**M9**: Lisans mezunları daha yeterlidir, çünkü özellikle yüksek lisans yaptıkları dönemde öğretmenler öğrencileri ihmal edebiliyor.” şeklinde açıklamalarıyla yüksek lisans yapanların yeterliğini daha az değerlendirmediklerini, kendi eğitimlerine zaman ayırırken görevlerini ihmal ettiklerini ifade etmektedirler. Yöneticilerin %5’i ise öğrenim durumunun okul öncesi öğretmen yeterlikleri üzerinde etkisi olmadığını “**M:19** Öğrenim durumunun öğretmen yeterliğine etkisi yoktur.” şeklinde ifade etmektedirler. Yöneticilerin çoğunluğu yüksek lisans mezunu öğretmenlerin daha yeterli olduğunu düşünmektedirler. Eğitim süresindeki artışın öğretmen yeterliklerine yansıdığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Görüşmeye katılan müdürlerin %90’ı statü olarak kadrolu öğretmenlerin daha yeterli olduklarını “**M6**: Kadrolu öğretmen hem süreklilik açısından hem de tabi olduğu mevzuat açısından kendisini yenileyebilir. Bu nedenle kadrolu öğretmen daha yeterlidir.”, “**M11**: Kadrolu öğretmen daha yeterlidir, çünkü daha fazla tecrübe kazanma imkanına sahiptir.” gibi ifade etmekte iken, %10’u statünün yeterlikler üzerine etkisi olmadığını belirtmektedirler. Bu durumda müdürlerin çoğunluğunun kadrolu öğretmenleri daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Yöneticiler öğretmenin görev yaptığı okul türü ile yeterliği arasındaki ilişkiyi değerlendirdiklerinde, anaokulunda görev yapan öğretmenleri (%65) daha yeterli görmekte, “**M5**: Anaokulu öğretmenleri daha yeterlidir. Görev yaptıkları okul türünde sadece anaokulu öğrencisi olduğu için kendi alanı ile ilgili daha fazla etkileşim kurabileceği meslektaşla birlikte çalışıyor.”, “**M7**: Anaokulu öğretmenleri daha yeterli, diğer öğretmenlerin zümre toplantısı yapma imkanları bile olmayabiliyor.” şeklinde ifade ederken, bu durumu ilköğretim okulunda görev yapan öğretmenler (%15) “**M20**: Anaokulundan ilköğretim 1. sınıfa gelen öğrencilere göre ilköğretim bünyesindeki anasınıflarından gelen öğrenciler daha iyi ve daha hazır. Bu durumda ana sınıfı öğretmenlerinin daha yeterli olduğunu düşünüyorum.” sözleriyle ifade etmektedirler. Bu durumu özel okullarda görev yapan öğretmenler (%10) izlemektedirler. Yöneticilerin %10’u ise görev yapılan okul türünün okul öncesi öğretmen yeterliklerine etkisinin bulunmadığını düşünmektedirler. Yöneticilerin çoğunlukla anaokulunda görev yapan öğretmenleri daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Yöneticilerin %65’i çocuk sahibi olmayı öğretmen yeterlikleri açısından olumlu görmekte ve bu durumu “**M4**: Çocuk sahibi öğretmenlerin çocuklarla iletişimi daha iyi.”, “**M9**: Öğretmenlerimizin çocuk sahibi

olduktan sonra velilere ve öğrencilere karşı yaklaşımı daha sıcak, daha ilgililer.” gibi sözlerle ifade etmektedirler. Yine müdürlerin %15’i çocuk sahibi olmanın okul öncesi öğretmen yeterliklerine etkisi olmadığını belirtirken %20’si ise çocuk sahibi olmanın öğretmenlerin yeterliklerini olumsuz etkilediğini düşünmektedirler. Bu durumu da “**M14:** Çocuk sahibi öğretmenler kendi çocuklarına öncelik verip öğrencilerini ihmal edebiliyor. Özellikle çok sık izin aldıklarını ve evde iyi hazırlanmadan okula geldiklerini düşünüyorum.” sözleriyle ifade etmektedirler. Yöneticilerin çocuk sahibi olan öğretmenlerin iletişimlerinin arttığını ancak ders öncesi hazırlıkta aksamaların yaşandığını düşündükleri sonucuna ulaşılmaktadır.

#### **4. Sonuç ve Öneriler**

Araştırmanın amaçları arasında yer alan okul öncesi öğretmenlerinin, MEB okul öncesi öğretmen yeterlik algılarına ve buna bağlı olarak HİE ihtiyaçlarının neler olduğuna baktığımızda, bu amaca ilişkin olarak yapılan “MEB Okul Öncesi Öğretmenleri Özel Alan Yeterlikleri” anket çalışması sonucunda kendilerini gelişim alanlarının tamamında yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenler özel yeterlik alanlarından ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi alanlarında, ailelerle iletişim kurabilme ve aile katılımı sağlayabilme alt alanında kendilerini daha yeterli görürken, aile eğitimi etkinliklerini yürütebilme alt alanında daha az yeterli görmektedirler. Değerlendirme alanlarında ise çocukların gelişimini değerlendirebilme alt alanında kendilerini yeterli olarak düşünürlerken eğitim programını değerlendirme alanında kendilerini daha az yeterli olarak değerlendirmektedirler. İletişim alan yeterliklerinde empati kurma becerisini geliştirebilme alt alanı kendilerini en yeterli gördükleri alan iken, bilişim teknolojilerinin günlük yaşamda kullanımına ait farkındalık geliştirebilme alt alanında ise kendilerini daha az yeterli görmektedirler. Yaratıcılık ve estetik alanlarında ise kendilerini en çok araştırma, keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme becerisini geliştirebilme alt alanında, en az estetik anlayışı ve seçicilik becerilerini geliştirebilme alt alanında yeterli olarak değerlendirmektedirler. Okul öncesi öğretmenleri okul ve toplumla işbirliği yapma alanlarında kendilerini en çok, çocukların, ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve katılımlarını sağlayabilme alt alanında yeterli görürken en az, okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilebilmesinde toplumla işbirliği yapabilme alt alanında yeterli görmektedirler. Mesleki gelişimini sağlama alanı ise öğretmenlerin kendilerini en az yeterli gördükleri alan olarak görülmektedir.

Kök ve diğerleri (2011)'nin, okulöncesi öğretmen adaylarının özel alan yeterliklerinin düzeylerini belirlemeyi amaçladıkları araştırmalarında “gelişim alanları” boyutu 4,23 ortalama ile en yüksek, “ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi” boyutunun ise 3,93 ortalama ile en düşük değere sahip bulunmuştur. Yine Janice ise çalışmasında aile eğitiminin ve eğitim programlarını belirlemede aile katılımının öneminden bahsetmektedir (MEB 2008). Bu durum mevcut araştırmanın okul öncesi öğretmenlerinin kendilerini gelişim alanlarının tamamında yeterli gördükleri sonucu ile eğitim etkinliklerini yürütebilme alt alanında kendilerini daha az yeterli gördükleri sonuçlarıyla örtüşmektedir. Gömleksiz ve Serhatlioğlu (2013) çalışmalarında öğretmenlerin öğretme öğrenme sürecine, iletişim becerilerine, aile katılımına, planlamaya, öğrenme ortamlarının düzenlenmesine ve sınıf yönetimine ilişkin öz-yeterlik inançlarını yüksek düzeyde gördüklerini belirtmiştir. Bu sonuçta mevcut araştırmanın öğretmen yeterlik algılarına ilişkin sonuçları ile tutarlılık göstermektedir.

Uşun ve Cömert'in (2003) çalışmalarına göre ise öğretmenlerin en yüksek katılım oranı ile katılmayı istedikleri ilk üç HİE programı öncelik sırası ile; çocuk ruh sağlığı; yaratıcı etkinlikler ve okul öncesi eğitim kurumlarında kullanılan planlardır. Bu durum da mevcut araştırmanın gelişim alanları ile yaratıcılık ve estetik alanlarına göre okul öncesi öğretmen yeterlik algılarıyla örtüşmektedir.

Yöneticilerin, %90'ı değerlendirme alanı ile okul ve toplumla işbirliği yapma alanlarında, %85'i yaratıcılık ve estetik alanlarında okul öncesi öğretmenlerini en yüksek düzeyde yeterli görmektedir. Okulöncesi öğretmenlerini müdürlerin %75'i gelişim alanları ile ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi alanlarında, %70'i ise iletişim alanları ile mesleki gelişimi sağlama alanında daha az yeterli olarak görmektedir.

Yöneticilerin okul öncesi öğretmenlerinin HİE almasını istedikleri konular ise en çok iletişim (%35), drama (%35), sınıf yönetimi (%35) ve çocuk gelişimidir (%30). Bunu materyal kullanma (%20), sosyal etkinlikler (%20), okul öncesi eğitim programları (%20) ve aile eğitimi (%20) konuları izlemektedir. Yine Bielicki (2014), New York Eyaletinde kırsal kesimde görev yapan öğretmenlerin deneyimini artırmak için ağ(network) üzerinden eğitim verilmesi gerektiğini belirtmektedir. Eğitim müdürlerinin okul öncesi öğretmenlerinin HİE almalarını en az düşündükleri konular ise yaratıcılık (%10), etik (%10), okuma yazma öncesi hazırlık çalışmaları (%5) ile bilişim teknolojileri kullanımıdır (%5). Haktanır da (2008), çalışmasında alanda çalışan öğretmenlerin sınıf yönetimi, kişiler arası ilişkiler, çocukla iletişim, ailelerle sağlıklı ilişkiler ve okul-aile işbirliği

konularında yetersiz bulunduklarını belirtmektedir. Bu durum bu araştırmanın sonuçlarıyla da örtüşmektedir. Gültekin ve Çubukçu da (2008) çalışmalarında ilköğretimde görev yapan öğretmenlerin eğitime ihtiyaç duydukları yeterlik alanlarını belirlemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çalışmada değerlendirilen tüm alanlarda eğitim gereksinimi olduğu ortaya konmuştur. Bu sonuç da mevcut araştırmayı destekler niteliktedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde araştırmaya katılan okullarda görev yapan müdürlerin öğretmen yeterliklerini, mesleki kıdem, yaş, mezun oldukları program, öğrenim durumu, görev yaptıkları okul türü, statü ve çocuk sahibi olma/olmama değişkenlerinin nasıl etkilediğine ilişkin görüşlerine baktığımızda ise; müdürlerin %85'inin kıdemli öğretmen yeterliklerine olumlu etkisi olduğu görüşünü paylaştıkları, müdürlerin %85'inin öğretmenlerin yaşı arttıkça meslekte daha yeterli olduklarını düşündükleri, müdürlerin %45'inin okul öncesi öğretmenlerinden çocuk gelişimi mezunu olanlar ile %40'ının okul öncesi öğretmenliği mezunu olanları, diğer alanlardan mezun olanlara göre daha yeterli gördükleri, %85'inin yüksek lisans mezunu öğretmenlerin daha yeterli olduğunu düşündükleri, müdürlerinin %95'inin kadrolu öğretmenleri daha yeterli gördükleri, müdürlerin %65'inin anaokulunda görev yapan öğretmenleri daha yeterli gördükleri, müdürlerin %85'inin evli öğretmenleri daha yeterli gördükleri, müdürlerin %65'inin çocuk sahibi olmayı öğretmen yeterlikleri açısından olumlu gördükleri sonucuna ulaşılmaktadır. Gültekin ve Çubukçu (2008) araştırmasında ilköğretim öğretmenlerinin yeterlik alanlarına yönelik HİE gereksinimlerinin kıdem değişkenine göre kimi yeterlik alanlarında farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Başka bir araştırmada Fives ve Buehl (2010), 10 yıl ve üzeri deneyimi olan öğretmenlerin daha yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Çifçili (2008) dersane öğretmenlerinin öğretmen yeterlik düzeyleri ve mesleki doyumlarına yönelik araştırmasında, 11 sene ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerin 0-5 ve 6-10 sene kıdeme sahip öğretmenlere göre daha yeterli olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sözü edilen araştırmalar bu araştırma ile tutarlı sonuçlar göstermektedir. Yine Çifçili aynı araştırmasında eğitim seviyesi anlamında, yüksek lisansı bitiren öğretmenlerin yeterlilik algılarının lisans mezunu öğretmenlere göre daha yüksek olduğunu, yine sınıf içi istenmeyen davranışların önlenmesi alt testinde, çocuğu olan öğretmenlerin yeterlilik puan ortalamalarının çocuğu olmayan öğretmenlerin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek bulunduğunu belirtmiştir. Toytok (2013), öğretmenlerin mesleki tecrübesinin sınıf yönetiminde duygusal zeka düzeyini olumlu yönde etkilediğini ifade etmiştir.

Araştırmada MEB okul öncesi öğretmenliği özel alan yeterliklerine göre öğretmenlerin, “Mesleki gelişimini belirleyebilme” alanı, “Okul ve toplumla iş birliği yapma” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilebilmesinde toplumla işbirliği yapabilme” alanı, “Ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Aile eğitimi etkinliklerini yürütebilme” alanı ile “Değerlendirme” yeterlik alanlarının alt olanı olan “Eğitim programını değerlendirebilme” alanında kendilerini daha az yeterli gördükleri ve öğretmen görüşlerine göre bu alanlarda HİE ile desteklenmeleri gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Yöneticilerin MEB okul öncesi öğretmenliği özel alan yeterliklerine göre gelişim alanları, ailelerle iletişim, aile katılımı ve aile eğitimi alanları, iletişim alanları ve mesleki gelişimi sağlama alanında okul öncesi öğretmenlerinin yeterliğini diğer alanlara göre daha az olumlu değerlendirdikleri, genel anlamda ise okul öncesi öğretmenlerinin en çok, iletişim, drama, sınıf yönetimi ve çocuk gelişimi alanlarında HİE almaları gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada mesleki kıdem ve yaş arttıkça öğretmen yeterliklerinin arttığı, çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği mezunlarının diğer alanlardan mezun olan öğretmenlere göre daha yeterli görüldüğü, anaokullarında görev yapan öğretmenlerin, kadrolu görev yapan öğretmenlerin ve yüksek lisans yapan öğretmenlerin diğerlerine göre daha yeterli bulunduğu, öğretmenlerin çocuk sahibi olmasının da öğretmen yeterlikleri açısından olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlara bağlı olarak aşağıdaki öneriler sunulabilir:

- Okul öncesi öğretmenlerine yönelik olarak, bu araştırmada hizmet içi eğitim ihtiyacı olarak değerlendirilen, okulun kültür ve öğrenme merkezi haline getirilmesinde toplumla işbirliği, aile eğitimi, okul öncesi eğitim programları, iletişim, drama, sınıf yönetimi ve çocuk gelişimi alanlarında hizmet içi eğitim verilebilir.
- Okul öncesi öğretmenleri yüksek lisans yapmaya teşvik edilebilir.
- Ücretli öğretmenlere görev verilmeden önce okul öncesi eğitimle ilgili hizmet içi eğitim verilebilir.
- Yaşın öğretmen yeterliği üzerinde deneyim kaynaklı olabileceği düşünülen etkisi dikkate alındığında göreve yeni başlayan

öğretmenlerin deneyimli öğretmenlerin mentörlüğünde çalışmasının sağlanması önerilebilir.

## **Kaynaklar**

- Bielicki, S. M. (2014). “Novice, Rural New York State Teacher Perceptions of Their Classroom Management and How These Perceptions Affect Their Job Satisfaction And Retention”. (<http://digitalcommons.liberty.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2014&context=doctoral>, 29 Mart 2016’da erişildi).
- Çifçili, V. (2008). “Dershane Öğretmenlerinin Öğretmen Yeterlik Düzeyleri ve Mesleki Doyumları Arasındaki İlişki”. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi* 10 (2): 101-115.
- Fives, H. ve Buehl, M. M. (2010). “Examining The Factor Structure of The Teachers’ Sense of Efficacy Scale”. *The Journal of Experimental Education* 78 (1): 118-134.
- Gömleksiz, M. N. ve Serhatlıoğlu, B. (2013). “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Öz Yeterlik İnaçlarına İlişkin Görüşleri”. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages. Literature and History of Turkish or Turkic* 8(7): 201-221.
- Gültekin, M. ve Çubukçu, Z. (2008). “İlköğretim Öğretmenlerinin Hizmet içi Eğitime İlişkin Görüşleri”. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 19:185-201.
- Haktanır, G. (2008). “Okul Öncesi Öğretmeninin Niteliği”. *Eğitime Bakış Eğitim-Öğretim ve Bilim Araştırma Dergisi* 4(12), 22-35.
- İlhan, A.Ç. (2005). “21.Yüzyılda Öğretmen Yeterlilikleri.” *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*. 55: 55-58.
- Karasar, N. (1999). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kök, M., Çiftçi, M. ve Ayık, A. (2011). “Öğretmenlik Mesleği Özel Alan Yeterliliklerine İlişkin Bir İnceleme”. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 15 (1): 169-183.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2008). Okul Öncesi Öğretmen Yeterlilikleri.([Http://otmg.meb.gov.tr/.../okul%20öncesi%20öğretmen%20yeterlilikleri.doc](http://otmg.meb.gov.tr/.../okul%20öncesi%20öğretmen%20yeterlilikleri.doc), 12 Şubat 2015’te erişildi).
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G. (1993). *Okulöncesi Eğitimi*. (İkinci baskı). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

- Saracho, O. N. and Spodek, B. (2007). "Early Childhood Teachers' Preparation and the Quality of Program Outcomes" (<http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03004430500317366?journalCode=gecd20>, 20 Nisan 2015'te erişildi).
- Senemoğlu, N. (1994). "Okulöncesi Eğitim Programları Hangi Yeterlikleri Kazandırmalıdır?" *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 10: 21-23.
- Seferoğlu, S. S. (2004). "Öğretmen Yeterlikleri ve Mesleki Gelişim" *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim* 58, 40-45.
- Toytok, H. (2013). "Öğretmenlerin Duygusal Zekâ Yeterliklerini Sınıf Yönetimi Sürecinde Kullanma Düzeyleri: Sakarya İli Örneği". *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi* 1: 27-43
- Uşun, S. ve Cömert, D. (2003). "Okul Öncesi Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim Gereksinimlerinin Belirlenmesi". *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi* 23 (2): 125-138.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2010). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2.Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayın Dağıtım.